

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN
CENTRUM FÖR EUROPASTUDIER (CES)

BYGGNADSFACKET I FÖRÄNDRING

Hur den fria rörligheten påverkat det svenska byggnadsfacket

Tommy Öberg

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2020
Handledare:	Denis Frank

Abstract

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2020
Handledare:	Denis Frank
Nyckelord:	Union. Integration. Neofunctionalism. Laval
Antal ord:	8889

The labour union has been through some major changes since the Swedish adoption of the free movement that came with the membership of the EU. The aim of this essay is to see how the construction union in Sweden had to change their way of working with the labour market with these changes.

I intend to use the theory of neofunctionalism to describe in what way the union did change its ways.

The method I intend to use is a document analysis in which I will go through the union's own membership magazine to see how the union itself reported the shift in their work.

My result shows that there was a big impact in the union ways from 2004 until 2017 but the shift that came in 2017 was to resist to see any conclusive effects of.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
Syfte	2
2. Teori och tidigare forskning	3
2.1 Tidigare forskning	3
2.1.1 Teori	6
3. Material och metod	9
Material	9
Metod	9
4. Resultat	11
4.1 Tiden före EU	11
4.2 Rapportering av migrerande arbetskraft	13
4.3 Fackets syn på EU efter att medlemskapet är realiserat	14
4.4 Argument från arbetsgivare för att anställa migrantarbetare	17
4.5 Lex Laval	19
5. Slutsatser	22
Referenslista	24

1. Inledning

Med Maastrichtfördraget 1992 kommer ett skifte inom EU där det går från den europeiska gemenskapen (EG) till att bli unionen (EU). Under rubrik ”VI” ”PROVISIONS ON COOPERATION IN THE FIELDS OF JUSTICE AND HOME AFFAIRS” specificeras den fria rörligheten av människor inom EU som utan fördomar fritt ska kunna röra sig mellan de olika staterna. Under denna rubrik framkommer utöver fri rörlighet även hur de olika staterna ska samarbeta för att underlätta för de som önskar att röra sig mellan staterna. Inom denna rubrik säkerställs även rätten till vård och omsorg av medborgare som bor och verkar inom annat land än där personen har som hemland samt rätten till familjeåterförening (Maastrichtfördraget. 1992: 191/62). Detta innebär att invånare i alla EU länder har rätt att fritt röra sig över gränserna för att söka anställning och att företag baserade inom EU har rätt att lägga anbud på jobb inom alla delar av EU. Stora byggprojekt är inte bara möjliga för utländska företag att lägga anbud på utan projektören måste göra det tillgängligt för dessa att lägga anbud på sådana uppdrag. Ytterligare ligger denna fria rörlighet till grund för att migrantarbetare samt deras arbetsgivare i vissa fall inte behöver betala skatter och arbetsgivaravgifter i landet som de verkar utan istället göra detta i hemlandet. Dessa undantag för skatter och avgifter appliceras då det gäller kortare arbeten.

De flesta Europeiska fackförbunden var positiva till en östlig expansion av EU men om den fria rörligheten skulle gälla från dag ett var en omdiskuterad fråga, speciellt länder geografiskt nära till öststaterna var mer negativa till detta än länder längre bort. European Trade Union Confederation gick slutligen med på fri rörlighet för arbetare så länge den grundade sig på lika lön och villkor som inhemska befolkning åtnjöt (Kring, T. 2009:55).

Tyska och österrikiska fackförbund har påbörjat ett samarbete med fack från östra Europa för att skapa en gemensam europeisk arbetsmarknad. Denna syftar till att hjälpa migranter att få reda på rättigheter och skyldigheter samt ge juridiskt bistånd i konflikter med arbetsgivare som bryter mot lagen (Kring, T. 2009:55).

Anledningen till att jag valt just byggnadsfacket och byggbranschen i min analys är då detta är en bransch som fått en väldigt stor påverkan från den högre grad av internationalisering som den fria rörligheten ledde till. Detta kommer bli tydligt senare i framställningen med ett

specifikt fall som fått långtgående konsekvenser för svensk arbetsmarknad och även utanför Sveriges gränser.

Syfte

Sedan Sverige gick med i EU och blev en del av den fria rörligheten har byggbranschen blivit tvungna att verka i en ny form av vardag. Den fria rörligheten har lett till att en allt högre grad av människor i Europa har kommit till Sverige för att jobba. Då Sverige använder sig av ett system för offentlig upphandling som innebär att kommunala och statliga uppdrag måste annonseras och ges till lägsta budgivare detta gäller även för företag ute i Europa (SFS 2016:1145 1: a kap). Syftet med min uppsats är att undersöka hur detta påverkar den svenska byggmarknaden samt fackets arbete och rapportering av den ökande graden av gästarbetare. Sedan Sverige gick med i EU 1995 har landet påverkats av den fria rörligheten. Vid år 2004 kom en stor östlig expansion och detta ledde till att flera fattiga länder kunde börja konkurrera på den europeiska arbetsmarknaden. Anledningen till att detta är viktigt att undersöka nu är då Brexit kan antas leda till att gästarbetare som tidigare valt Storbritannien istället väljer Sverige eller övriga EU när reglerna hårdnar till Storbritannien. Mot denna bakgrund kommer min uppsats behandla den svenska arbetsmarknaden med frågorna:

Blev byggnadsfacket tvungna att ändra sitt arbetssätt gentemot den migrerande arbetskraften efter medlemskapet i EU?

Ändras rapporteringen av den migrerande arbetskraften något från innan medlemskapet efter att Sverige gick med i unionen?

2. Teori och tidigare forskning

Den tidigare forskningen som uppsatsen lutar sig mot är utvald på det sättet att de förklarar fenomen inom migrerande arbetskraft. Specifikt så tar forskningen upp fördomar som lyfts mot den migrerande arbetskraften samt hur EU själva har sett på utvecklingen av migrerande människor inom unionen. Det är i den tidigare forskningen ett stort fokus på det forna östblocket detta på grund av att det är bland de fattigaste länderna inom EU och den del av Europa som i högst grad rapporteras som problematisk i de fackliga tidningarna. Utöver detta så visar även den tidigare forskningen hur EU tidigare har agerat när fack tagit strid för rättigheter de ansett sig ha.

2.1 Tidigare forskning

Mellan 1957 och början av 1990 talet sågs det som ett problem att den fria rörligheten inte användes fullt ut. Problemen som ansågs ligga till grund för en brist i mobilitet var språksvårigheter, att det var svårt att jämföra utbildning eller kunskap inom områden samt motsträviga nationella arbetsmarknader. Anledningen till att detta sågs som ett problem var att just den fria rörligheten sågs som en av grundstenarna inom EU och därför var det problematiskt om denna inte användes (Donaghey & Teague. 2006).

Efter 2004 har istället användningen av den fria rörligheten börjat ses allt mer som ett problem. En stor anledning till detta är den stora utökningen av EU där flera tidigare kommunistiska öststater gick med och detta gav den allmänna åsikten att detta skulle leda till lönedumpning samt försämring av arbetsvillkor (Donaghey & Teague. 2006).

Då många av de forna öststatsländerna gick med i EU så fick även dessa tillgång till den fria rörligheten med allt vad detta innebär. Efter att kommunismen föll så försökte dessa anpassa sig till den neoliberala marknadsekonomi med varierande resultat. Lettland som exempel började snart med något som kallas för dubbel lönesättning. Detta innebär att det finns en form av lön som följer den lagligt fastställda minimilönen samt en lön som inte registreras och delas ut kontant i ett kuvert i slutet av månaden, så kallat kuvert-anställning. Sådan lönesättning är populär bland både arbetsgivare samt arbetstagare då arbetsgivaren inte behöver betala vissa avgifter och arbetaren får lägre skatt (Likic-BrBoric, B. Slavnic, Z & Woolfson, C. 2013).

När Lettland anslöt sig till EU togs denna anställningsform med till nationer där letterna flyttade till för att jobba, anställda i Lettland men arbetandes och deltid boendes i rikare

västländer så som Sverige. Arbetare kan vara registrerade som egenföretagare när de kommer till andra länder som ett sätt för deras arbetsgivare att komma runt kollektivavtal samt andra rättigheter, detta genom att säga att det är fristående entreprenörer istället för anställda slipper företagen sådana krav. Snart efter att Lettland gått med i EU kom den första konflikten gällande utländsk byggarbetskraft i Sverige genom ett bygge i Vaxholm som skulle utföras av det lettiska bolaget Laval un partneri. Byggföretaget vägrade skriva under kollektivavtal och hade undermålig säkerhet samt löner långt under de svenska snittlönerna. Detta leder till en långtgående konflikt som svenska Byggnads till slut förlorar i EU domstolen vilket har långtgående konsekvenser för fackförbunden inom hela EU (Likic- BrBoric, B. Slavnic, Z & Woolfson, C. 2013).

Det finns en möjlighet att undanhålla invånare från de nya medlemsländerna från den fria rörligheten i upp till sju år uppdelat i tre olika sektioner för att på det sättet försöka öka deras levnadsstandard och därmed undvika lönedumpning. Detta var upp till varje medlemsland ifall de ville tillåta fri rörlighet direkt eller ifall de ville använda sig av undantaget för att skjuta på det. Denna metod fick användas av individuella stater i upp till två år, de kommande tre åren kunde de använda sig av arbetsrestriktioner med antagandet att de sedan skulle tas bort, men de kan endast användas för nya aktörer på marknaden och alltså inte i efterhand på redan accepterad arbetskraft. Om det ses som ett allvarligt hot mot den inhemska arbetsmarknaden kan ytterligare två år nyttjas för att säkerställa tryggheten på arbetsmarknaden (Donaghey & Teague. 2006:653f).

När de forna kommunistländerna i öst kom in i EU hade de en purchasing power parity (ppp) på bara 45% av övriga Eus köpkraft. Detta låg till grund för att de flesta medlemsländer nyttjade lockouten på 7 år som fanns för att begränsa negativa effekter för den egna arbetsmarknaden. Löneskillnader samt skillnader i levernet i de olika länderna ledde till vittgående fördomar om att detta skulle leda till social dumpning, och att inflyttande människor från öst skulle verka negativt för den inhemska löneutvecklingen. Empirisk forskning visar dock främst på en utveckling i den nationella ekonomin efter immigration med undantag för vissa lågkvalificerade branscher. Även om de oftast håller sig inom de lägre stående branscherna så tenderar de att tjäna fastslagen minimilön och alltså inte sänka för de som redan jobbar där (Krings, T. 2009:52f).

Östra Europas introduktion till den fria rörligheten har lett till en hög grad av diskussioner angående dumpning av både löner i världsländet samt en sämre levnadsstandard. Arbetsmigration var en stor del i varför Europa återhämtade sig fort efter världskriget då

arbetare migrerade till rikare länder och kunde skicka hem pengar vilket ökade standarden i det egna hemlandet. Nu när det är en allt högre grad av fattiga migranter både från inom EU samt utifrån ses det istället som ett hot mot egen välfärd. Rädslan är att arbetsgivare kommer säga upp inhemsk personal och istället anställa billig arbetskraft från den fattiga delen av unionen. Arbetsmarknaden i stort har dock inte påvisats någon hög grad av lönedumpning utan den inhemska personalen har som mest tappat 0,3 till 0,8 cent med en något högre grad av försämring för den okvalificerade arbetsmarknaden. Sådana empiriska studier är dock inte i linje med den allmänna åsikten som håller sig fast vid att dessa migranter kommer pressa ut den inhemska arbetskraften för billig öststats arbetare (Donaghey & Teague. 2006:657).

Att Storbritannien och Irland inte använde sig av den lagliga lockouten ledde till att det kom över 680 000 migrantarbetare under de första tre åren efter expansionen, Sverige som också valde att inte använda sig av denna fick däremot endast ca 10 000. Detta fenomen kan förklaras på två olika sätt, Storbritannien och Irland hade stort behov av arbetskraft inom branscher som är enkla för de nya medlemsstaternas invånare att arbeta inom. I Sverige har vi starka fackförbund med ett starkt kollektivavtal samt arbetsmarknads regler. Storbritannien och Irland märkte inte av någon stor ökning i arbetslöshet tack vare den stora migrationsvågen men kunde dock skönja viss nedgång i löneutveckling i lågkvalificerade jobb dit migranter sökte sig och att det var en del brott mot migrantarbetares rättigheter (Krings, T. 2009:54).

Företrädare för facken hamnar i en svår sits när det kommer en större mängd immigrerad arbetskraft. De kan bli av med medlemmar med mer konservativa åsikter ifall facket ställer sig på immigranternas sida samtidigt som det kan gynna alla ifall immigranterna får samma förutsättningar. Det blir en dualitet i att om facket är emot immigranternas status blir det ett inofficiellt godkännande av farligt lågavlönat jobb medan om de istället jobbar för immigranten blir det ett bättre betalt arbete med nationella lagar och regler (Newsome, A, N. 2015:1f). Problemet för den migrerande arbetskraften är att för att få medhåll från facken så måste de själva först organisera sig och därefter börja jobba för frågor som de finner viktiga. Efter att detta steg är taget kan de nationella facken gå in aktivt och stötta migranterna och föra upp deras frågor på dagordningen (Newsome, A, N. 2015:151).

Trots att det i Maastrichtfördraget stipuleras att lika villkor ska gälla för gästarbetare som inhemska befolkning visar det sig att gästarbetare har en helt annan situation än de bofasta arbetarna (Bigo, D. 2009:579f).

Många länder däribland Frankrike har börjat få en allt hårdare ton gentemot illegala invandrare och börjat lobba för en högre grad av utvisningar, detta i sig är inget problem för den legala fria rörligheten. Problemet kommer när dessa nya säkerhetslagar och protokoll börjar införas att det även kommer att gälla för migrantarbetare från de fattigare delarna av EU. För att komma runt dessa system kommer människor att bli nödgade att frivilligt ge ifrån sig en stor del privat information samt underkasta sig biometriska skanningar vid gränser för att kunna åtnjuta denna frihet (Bigo, D. 2009:582ff).

Det ses som en stor fördel med den fria marknaden att den kan fylla luckor i lågkvalificerade jobb där det är svårt att hitta inhemsk arbetskraft, ytterligare lider många av de västerländska länderna av en åldrande befolkning vilket kräver en allt högre grad av arbetskraft för att betala underhåll till denna. Sverige valde att inte utnyttja dessa barriärer utan öppnade upp för öststaterna direkt (Donaghey & Teague. 2006:654f).

Den östliga expansionen av EU har haft en stor inverkan på den svenska arbetsmarknaden och då främst på enklare arbeten där byggbranschen ingår. Det saknas dock forskning i hur detta påverkar identitetskänslan hos svensk arbetskraft samt hur facket rapporterar detta. Migrerande arbetskraft kommer från hela EU men i fackliga tidningar får denna migration inte samma problemställning som den som kommer från öst. Ytterligare anledning till att den östliga migrationen är intressant är på grund av fallet Laval som får ett eget avsnitt senare i uppsatsen.

2.1.1 Teori

Den främsta teorin jag tänker använda för att förklara min frågeställning är neofunktionalismen, detta är en teori som är framtagen för att förklara europeisk integration och kommer därmed passa väl in i syftet för denna uppsats. Neofunktionalismens huvudsyfte är att undersöka politisk och marknadsintegration samt hur flytten av makthavare från den nationella arenan till den internationella fungerar Neofunktionalismen är fokuserad på integrationen inom ett specificerat geografiskt område, i mitt fall EU. (Sandholtz & Sweet. 2012:2 & 11). I början av 1980 talet hade de flesta forskare avfärdat neofunktionalismen helt och runt 1990 talet användes den nästan inte alls längre. Istället för integration ville

regeringarna styra sig själva och använda EU som ett verktyg för främjande av egen stat. Trots detta visar det sig att integrationen inte stannade upp även när medlemsstaterna själva trodde att de motverkade integrationen (Sandholtz & Sweet. 2012:2). Detta förklaras av spillover effekten som är en viktig del inom neofunktionalismen. Spillover effekten innebär att när regeringar eller institutioner tagit initiativ till integration så får denna rörelse ett eget liv och kommer fortsätta integrera institutioner längre än de från början förväntat (Bache, Bulmer, George & Parker. 2015:11). Inom neofunktionalismen leder skapandet av en supranationell auktoritet till förändringar hos sociala aktörer som därigenom omfördelar sina resurser till den supranationella nivån. Tack vare detta kommer dessa sociala rörelser argumentera för en allt högre grad av supranationalitet då de ser hur denna gynnar dem (Sandholtz & Sweet. 2012:3). Neofunktionalismen sa tidigt att den kommer leda till att nationella intressegrupper kommer söka sig utanför nationsgränser för samarbete med likatänkande (Bache, m.fl. 2015:11). Företag är främst drivande inom det supranationella avseendet då de ser stora vinster i att bedriva verksamhet över nationsgränserna (Sandholtz & Sweet. 2012:5) vilket kommer bli tydligt senare i min framställning i hur detta krockar med de statliga intressenterna. Detta är en viktig del i min undersökning då den kan förklara hur fack har blivit tvungna till mer internationellt samarbete samt hur migrerande arbetskraft har kunnat ta sig längre än vad facket velat att de skulle göra.

Kapitalismen i kombination med globalisering har lett till att människor känner sig tvingade till att migrera för att söka bättre förutsättningar för sig själva eller sina familjer. Detta skulle kunna stoppas ifall nationalstaterna själva ville genom starkare lagar antingen mot immigration eller emigration ifall detta var något som eftersöktes. Det finns en form av dubbel dynamik inom migrationen som sker i dagsläget genom att stater vill förenkla resor mellan länder och göra dessa så billiga som möjligt samtidigt som många vill göra immigration så svår som möjligt (Zolberg, A. 1999:202). Besluten angående migration styrs av två skilda åsiktkategorier, vilka båda relaterar till särskilda sociala samspel. Ur det kapitalistiskt dynamiska perspektivet ses all immigration som potentiell arbetskraft arbetsgivare ser ofta positivt på detta då det sänker arbetskostnaderna. Med migranter i denna teoretiska diskurs menas såväl arbetsimmigranter som flyktingar som kommer för att söka asyl. Inhemsk arbetskraft ser dock ofta ner på immigranterna av samma anledning då detta ses som ett hot mot den egna inkomsten. Dock vill även de mest migrationsvänliga arbetsgivarna inte öppna gränserna helt då detta kan leda till en kraftig försämring av de sociala miljöerna (Zolberg, A.1999:197f). Den andra aspekten av Zolbergs (1999) teori är integration men omdefinierad som identitetsaxel. Denna aspekt fokuserar på hur invandringen ses på av

lokalbefolkningen och hur denna kan uppleva en kulturförändring eller rädsla över att den egna kulturen ska försvinna. Identitetsaxelns inverkan på svensk byggmarknad blir aktuell i det att byggnadsarbete i sig kan ses som en form av kultur ”byggnadskulturen”. Trots att arbetarna oftast inte kommer för att stanna ger situationen att det är ständigt förekommande migrerande arbetskraft på plats ett reellt hot mot denna kultur (Zolberg, A. 1999:199). Med denna identitetsaxel kommer nationalistiska tankar om den egna storheten och därför måste det även finnas människor utanför denna som är sämre. Alltså blir det så att den immigrerande arbetskraften ses som den sämre yttre kraften som inte passar in som en grundläggande åsikt. Av denna grundläggande åsikt om den immigrerande arbetskraften kommer då ett hot mot den egna arbetskulturen och en rädsla för att förlora sitt jobb eller i värsta fall sin identitet (Zolberg, A. 1999:201).

Relaterat till mitt fall blir detta viktigt då det är just hur facket reagerat på den fria rörligheten som de facto lett till en hög grad av immigrerande arbetskraft både temporär som permanent inflyttad.

3. Material och metod

Material

En betydande del av mitt material består av insändare samt artiklar i byggnadsfackets egen tidning "Byggnadsarbetaren". Tidningen är intressant då den skrivs av fackliga företrädare samt får insändare från arbetare som är verksamma inom denna bransch. Detta gör att tidningen ger en tydlig bild av hur problemet upplevs av de som verkar inom Byggbranschen i Sverige. Tidningen är en av de största fackliga tidningarna i Sverige och då byggnadsfacket har så många medlemmar blir de en maktfaktor i kontexten att influera åsikter för sina läsare. Tidningar som jag har valt ut är först för åren innan Sverige gick med i EU 1993 - 1994 för att ha en grund över hur migrantarbetare rapporterades innan vi gick med i EU. Samt att få med hur rapporteringen angående själva unionen var innan vi var en del av denna. Efter denna inledning har jag valt att ha en lucka på fem år mellan tidskrifterna för att jag då anser att det har skett en tillräckligt stor utveckling på marknaden fast utan att jag ska ha missat allt för mycket. Skulle jag dela in det i längre tidsperioder är risken att jag råkar missa någon avgörande händelse men om jag istället försöker hålla kortare avstånd är det stor chans att arbetet blir överväldigande.

Utöver Byggnadsarbetaren kommer jag även använda mig av olika former av rapporter samt debattartiklar i andra tidningar. Under delen som behandlar tiden innan EU-medlemskapet tänker jag även använda mig av svensk byggindustris tidskrift för att på så sätt få åsikter om EU från arbetsgivarens perspektiv. Dessa källor kommer att utmynna i en tidslinje över hur facket har tvingats anpassa sig till nya europeiska lagar och regler samt hur känslan bland de som verkar därinom har skiftat. Att det är så få andra källor i mitt material är då uppsatsen sträcker sig över så lång tid så att det under mina förutsättningar skulle blivit en övermäktig uppgift att försöka analysera flera källor än de som redan är med.

Metod

Metoden som jag valt för att utföra denna studie är en dokumentstudie med inriktningen idé och ideologianalys. Metoden är passande för en undersökning av detta slag då den är riktad till att undersöka hur idéer och ideologier påverkar människor i deras dagliga liv. (Boréus, K & Bergström, G. 2000:133). Denna ansats ligger då till grund för hur facket kan påverka sina

medlemmar i en specifik riktning i hur de själva väljer att porträttera EU samt den fria rörligheten som den innebär för sina medlemmar. Det finns tre skilda sätt att utföra en idéanalys på beskrivande, förklarande och idékritiskt (Beckman. 2005). Då jag inte ämnar förklara något fenomen eller ta ställning till något begrepp har jag valt att använda mig av en beskrivande analys. En beskrivande analys är enligt Bergström och Boréus (2018) väl lämpad för att undersöka idéer som finns i texter. En idé i sammanhanget som det presenteras i kommande material är inte bara definierat som en flyktig tanke utan som ett verklighetsomdöme. Ett verklighetsomdöme är definierat som vad människor tror att en blandad form av sociala fenomen och skeenden leder till och sedan hur det mynnar ut i en moralisk värdering samt föreskriven handling. Ett sådant verklighetsomdöme kan till exempel vara att staten är den främsta instansen att styra över skatteallokering (Boréus, K & Bergström, G. 2000:134). Metodens utformning att analysera ideer och ideologier passar bra att para ihop med neofunktionalismen då denna teori är fokuserad på integrationen av sociala aktörer samt politiska institutioner. Detta är till stor nytta i sammanhanget då tidningen Byggnadsarbetaren de facto är en inflytelserik tidning i och med sin stora utgåva kan de tack vare detta vara en stor opinionsbyggare. Detta kan leda till att Byggnadsarbetaren skapar en form av verklighetsomdöme åt sina läsare.

4. Resultat

Resultatet är disponerat så att det först kommer en redogörelse över hur rapporteringen sett ut i mitt valda material för att sedan ge en kort analys över varje del. Denna analys kommer där att förklara källmaterialet med antingen Zolberg (1999) eller neofunktionalism. De första artiklarna har ett stort fokus på hur EU rapporterades och vilka för och nackdelar medlemskapet skulle innebära. Senare artiklar som valt ut är av den karaktären att de beskriver hur migrantarbetare behandlas på plats i Sverige antingen av svenska eller utländska företag. Det förekommer även artiklar som behandlar rent fackligt arbete och hur detta kommer att påverkas eller är under påverkan av EU.

4.1 Tiden före EU

Redan 1993 började byggnads att skriva om möjliga förändringar på arbetsmarknaden som skulle komma ifall ett EU inträde skulle realiseras. Det var till stor del positiva förändringar som sågs med en allt högre grad av internationella samarbeten med låga om några negativa konsekvenser. Det kan skönjas en svag oro för fack och anställda men detta sveps snabbt undan med att det även är en stor möjlighet för facket då det öppnar upp för en allt högre grad av internationellt samarbete. Trots att Sverige ligger i topp i säkerhet på byggsidan ser inte författaren någon risk för att det ska bli något avkall på säkerheten ifall EU medlemskap säkras (Fransson, M. 1993, 15 okt).

I september 1994 tog svenska byggfacket beslut i hur de ansåg att sina medlemmar bör rösta. De var tydliga med att de inte var något tvingande beslut utan snarare en rekommendation i vilken riktning de ansåg att samhället skulle gå. Den 1:a september samma år skriver tidningen om debatten som leder fram till beslutet. Det är enkelt att utläsa att det var ett nästan enhälligt beslut men inte utan kraftig debatt innan beslutet kunde tas. Enligt ombudet Lars Lundberg hade Ja-sidan ångvältat fram ett beslut genom att köra över mer kritiska röster angående valet. Men trots Lundbergs åsikt om överkörning belyser tidningen att beslutet faktiskt gått igenom kongressutskott och därinne debatterats innan koncensus nåtts. Tack vare beslutet var byggnads en del i Ja-kampanjen för medlemskap i EU vilket möttes av viss besvikelse av Nej-sidan som istället tyckte att facket endast skulle informera sina medlemmar om vad EU innebar och inte vara delaktiga i något kampanjarbete (Dahlkvist, I. 1994, 1 sep).

Byggnadsarbetaren har en hel bilaga med där de argumenterar för och emot EU men absolut

främst är argumenten för EU. I artikeln kan utläsas en mängd fördelar med att gå med i EU istället för att bara gå med i EES, som en stor del i beslutet att verka för ett medlemskap är att det noterats att internationella investeringar ökade från att Sverige visade intresse för EU och detta förväntas öka än mer om Sverige skulle gå med i unionen. Facket poängterar även att ekonomin inte är något som stannar vid nationella gränser och i fall byggbranschen ska kunna gå framåt krävs det internationella samarbeten. Risker för att bli påtvingade sämre villkor löner eller arbetsmiljö ses som minimal och de hävdar istället att den svenska modellen kommer att spridas till andra länder. En grund för denna åsikt är att EU redan lyssnat på Sverige när det kommer till asbest samt vissa andra farliga kemikalier. Facket ser även till en tidigare EG dom där de tagit ställning för fackliga stridsåtgärder så länge de är likvärdiga för alla och inte missgynnar utländska företag. Ytterligare ser facket även att de redan fått vara med och bestämma på det nationella planet vad gäller EU medlemskapet samt att de blivit garanterade platser i sociala och ekonomiska kommittéer i EU vid medlemskap (Byggnadsarbetaren, U.F. 1994. 1 sep).

Den 11 november 1994 skrev även svenska byggindustri-tidningen om sina åsikter angående den kommande omröstningen angående medlemskapet. Skillnaden mellan dessa tidskrifter är att där Byggnads var något restriktiva i sina hyllningar till unionen var svensk byggindustri i stort enbart positiv. De insåg att det skulle bli en allt högre grad av konkurrens på marknaden men detta sågs endast som något nyttigt. Utöver detta påpekas att svenska byggföretag har haft en stor draghjälp i egna projekt i andra länder och vissa bolag även kan tacka EU:s interna marknad för att de finns kvar. Byggindustrin ser dock stora nackdelar om Sverige inte skulle rösta ja som att svenska företag skulle tappa i internationell konkurrens och därav vara till stor skada för den internationella ekonomin i stort. Ledaren går till och med så långt som att utmåla regeringen som fega som inte vågade ta beslutet själva utan lät det gå till folkomröstning (Byggindustrin, U.F. 1994).

Både argumenten från byggindustrin samt facket går att förklara med hjälp av Zolbergs (1999) teori om kapitalistiskt dynamiskt perspektiv och klasskompromiss. Facket samt industrin ser främst att det kommer bli konkurrens från EU nivån men de ser fortfarande att immigrationen som kommer öka främst kommer att vara från arbetare som vill göra rätt för sig. Byggnads tror att de kommer kunna behålla samma löner men med investeringar i projekt från EU samtidigt som industrin tror att konkurrensen kommer hjälpa med att hålla arbeten på en låg kostnad. Byggnadsfacket tar även upp hur de tror att de kommer kunna vara en del i att utforma resten av EU i form av säkerhet samt arbetsmiljö. Varken facket eller

industrin tar dock upp integration som något problem, facket tar upp hur EU i tidigare fall försvarat stridsåtgärder från fack och antar därför att det inte skulle bli några problem med detta för egen del.

Byggindustrin som företräder företagen kan dock jobba för en djupare integration av marknaden av neofunktionalistisk agenda då de ser att det kommer bli enklare för sina medlemmar att anställa billigare arbetskraft ifall medlemskapet realiserar.

4.2 Rapportering av migrerande arbetskraft

Det blir allt vanligare att länder importerar arbetskraft för att utföra byggnadsarbete kallat gästarbete. För att stoppa denna utveckling ser Ulf Asp generalsekreterare i internationella byggnads och träindustriarbetar-unionen som enda alternativ ett starkt fackförbund som höjer status och löner för de inhemska arbetarna. Asp styrker sin teori genom att jämföra norra mot södra Europa där det tydligt ses att i de norra länderna har byggnadsarbetare en relativt hög status samt lön i motsats till södra Europa där det istället är låg status, lön och dåliga arbetsförhållanden. Sett till den fattigare delen av världen är det enligt Asp främst brist på arbetskraft som ligger till grund för den höga andelen gästarbetare medan i den rikare delen av världen är det istället lönedumpning. Därav kommer fackets nytta in i att hindra dessa gästarbetare från att få jobba till för låga löner och istället kräva samma lön för dessa som för de inhemska arbetarna (Olander, H. 1995. 1a maj).

Bristen på arbetskraft som Asp hävdar finns i de rika delarna av Europa blir viktiga för Zoldbergs (1999) teori om identitetsaxeln då denna brist leder till en hög grad av migrerad arbetskraft. Även ifall arbetarna inte stannar någon längre tid så kommer utfallet av en konstant närvaro av arbetskraft påverka den svenska byggnadskulturen. Om facket inte på något sätt arbetar med frågan och försöker integrera den migrerande arbetskraften kan detta på sikt leda till stora slitningar mellan grupperna.

Byggnads är i mars 1995 del av en kongress med medlemmar från flera europeiska fackförbund samt representanter från parlament och socialförsäkringsansvariga. Anledningen till kongressen är att analysera den allt högre graden av migrantarbetare inom EU. Hur påverkas socialpolitik, avtal samt arbetsrätt av denna utveckling. På plats startas ett internationellt fackligt samarbete upp, detta mellan sex europeiska fackförbund för att underlätta för en gemensam förhandlingsgrund samt avtalsrätt och på det sättet kunna förhindra lönedumpning och irreguljärt arbete. Samarbetet mellan länderna stärker även mot

förändringar från EU då det redan kan pekats på en integrerad arbetsmarknad (Byggnadsarbetaren. U.F. 1995. 1 mars).

Det är tydligt att facket eftersträvar en högre grad av integration för att fördjupa sitt internationella samarbete i syfte att komma åt problemen. Som tidigare skrivits handlar neofunktionalismen om integration på internationell arena och detta samarbete är en form av neofunktionalistiskt samarbete men på facklig nivå istället för nationell. Facken i Europa har insett att det inte går att agera på arbetsmarknaden inom EU utan att samarbeta och försöka skapa en form av grundläggande regler för att säkerställa sin egen överlevnad. Byggnads som fungerar som en social aktör har alltså börjat omfördela tid och resurser till att samarbeta internationellt på en supranationell nivå.

Trots detta försök till samarbete leder det inte till någon lösning på problemet med identitetsaxeln då facket främst kämpar för integration för sin egen överlevnad och rätt att påverka arbetsvillkor. De finns däremot inte någon intention om integrering mellan de olika arbetarna utan snarare är de ute efter att få med arbetarna i facket samt att de ska jobba efter svenska regler. För att kunna komma åt problemet med skillnader i identiteten så måste en högre grad av integration ske mellan individuella arbetare.

4.3 Fackets syn på EU efter medlemskapet är realiserat

När Sverige kommit med i EU uppmanar Byggnads sina medlemmar att inte försaka chansen de nu har blivit en del av utan att gå och rösta. Byggnads ser detta som en oerhört viktig del av demokratin och menar att det inte bara är ett privilegium att rösta utan en medborgerlig plikt. Det är enligt facket viktigare att NEJ-sägarna röstar för att försöka bli av med delar av unionen som gjorde att de röstade nej än att ja-sägarna röstar då de redan bör vara ganska nöjda med vad de röstat fram. Byggnads pekar även på att oavsett medlemskap skulle Sverige påverkats av valet och att därför borde alla medlemmar ta sin chans att påverka, ytterligare propagerar byggnads för att sina medlemmar bör rösta för en mer inkluderande och effektiv union (Kjell, T. 1995. 1 sep).

Många svenskar är missnöjda med ingången i EU då det inte setts några direkta ekonomiska fördelar, det var väntat att alla ekonomiska problem Sverige hade skulle försvinna direkt vid medlemskapet. Moderaterna har hållit samma linje som de gjorde i valet till EU medan Socialdemokraterna som var för medlemskap har dragit sig tillbaka vilket skapat splittring i partiet. Trots att det går att visa på stora bidrag från EU verkar många tro att unionen ska vara

ett nollsummespel där allt som investeras kommer tillbaka i lika hög grad. Trots en högljudd nej-sida så är faktum att svensk ekonomi har återhämtat sig och är på rätt väg för första gången på länge (Byggnadsarbetaren. U.F. 1995. 15 sep).

Här visar Byggnads att de är integrerade i svensk politik och därav även inom EU politik. De tar upp argument för hur sina väljare reagerar på politiken som förs samt hur politiken de inte gillar rapporteras. Detta är en del i hur byggnads försöker jobba för att påverka sin egen situation inom EU och hur de kan påverka beslut som debatteras och röstas om. Således bygger facket här på sin form av verklighetsomdöme och försöker styra sina läsare i riktningen som är viktig för facket.

Det var inte längesedan det var ett äventyr att resa genom Norden eller Europa, det var tullar mellan länderna och pass och visum var något självklart att ha med sig. För att arbeta krävdes återkommande besök hos gränspoliserna för att utöka sitt arbetstillstånd även för våra nära grannländer. De öppna gränserna i EU har lett till en allt högre grad av irreguljär arbetskraft i Sverige och Norden där löner betalas utan att redovisas eller beskattas. När en byggbloom uppstår i en del av EU dyker företagen upp med i bästa fall kvalificerad men ändå icke laglig arbetskraft som färdigställer med gott resultat, i värsta fall står köparen kvar med undermåligt eller ofärdig produkt och ett företag som inte går att nå. Vissa av de mindre sådana företagen åker fast och drivs i konkurs eller fälls i domstol men detta händer allt som oftast för sent. De nordiska facken har genom sina starka lokala organisationer samt goda lokalkännedom även bra koll på arbeten som utförs i de egna områdena. Ett sådant nätverk skulle kunna utnyttjas och utvecklas för att stärka samarbetet inom EU. Europa skulle då få ett starkare fackligt samarbete och Norden skulle kunna stå som utgångspunkt (Byggnadsarbetaren. U.F. 2000. 13 april).

Byggnads och industrin använder här sin plattform med tidskrifter för att mana sina medlemmar och läsare till att göra sina röster hörda och jobba för en bra form av integration. Båda instanserna jobbar här för en högre grad av europeisk integration för att för egen del kunna få ett större inflytande. Detta syftar till den neofunktionella överstatligheten där de försöker få en plats för förhandlingar och regelskapande för att därigenom underlätta arbetet på hemmaplan.

Även här skönjs den dubbla dynamiken, byggnads är rädda för den svarta arbetskraften som kommer och gör dåliga jobb och kanske inte ens gör färdigt vad de fått betalt för. Men trots

detta förespråkas ändock ett starkare internationellt samarbete som oundvikligen kommer leda till en högre grad av integration.

Exempel på hur arbetsförhållanden för den odokumenterade arbetskraften som jobbar irreguljärt i Sverige i början på 2000 talet tas upp i en artikel i nr sex samma år som visar på hur verkligheten såg ut för ett arbetslag från polen på ett bygge i Skåne. Polackerna var inkvarterade i en gammal lada med en timlön på endast 45kr. De fick äta sin medhavda kalla lunch på ett stampat jordgolv bland hö och katter. På ett annat bygge stod duschen mitt i renoveringen bland materialet som användes till densamma. Ett annat exempel var en 15-årig pojke som jobbade utan skyddsutrustning på ett högt tak utan någon form av fallskydd överhuvudtaget. Det visar sig även att illegal arbetskraft har skjutit i höjden i Skåne under sommaren (Connheim, C 2000. 13 april). Facket i Polen har sedan kommunismens fall hamnat i en nedåtgående spiral där det blivit allt större klyftor mellan fackarbetare och de arbetare som de ska företräda. Enligt muraren Edward har Lech Walesa (tidig fackföreningshjälte och grundare av den fria fackföreningsrörelsen Solidaritet) (Nationalencyklopedin.se, 2020) svikit de polska arbetarna. Edward hävdar att det kapitalistiska samhället inte har någon plats för fackförbunden, klyftorna bara växer i samhället. Trots att de polska arbetarna i byggbranschen tjänar över genomsnittet räcker lönen ändå inte långt när skatter el och gas är betalda, genomsnittslönen för en snickare är 4500 kr innan avgifter därefter dras ca 50%. Fryderik säger att de flesta inom byggbranschen också har en andra sysselsättning för att tjäna tillräckligt för att klara sig. Arbetet i Polen är tungt och det saknas moderna hjälpmedel, arbetarna får med handkraft bära in tunga cementsäckar (Connheim, K. 2000. 19 okt).

Här är ett exempel på hur Zoldbergs (1999) teori om kapitalistiska dynamiken har fått allvarliga konsekvenser för den utstationerade arbetskraften. Genom att beställaren i Sverige vill ha en så låg kostnad som möjligt har denne anlitat skrupellösa byggföretag som jobbar utanför lagar och regler. Dock är detta en aspekt som Zolberg (1999) menar inte är välkommen från vare sig politiker eller inhemska arbetskraft då detta är ett hot mot den sociala miljön på arbetsplatserna. Ytterligare är detta ett hot mot neofunktionalismen då det är i direkt motverkan mot integrationen utan istället spär på med fördomar mot den migrerande arbetskraften.

4.4 Argument från arbetsgivare för att anställa migrantarbetare

NCC bygger kraftvärmeverk i Jönköping och anställda oroar sig över polsk konkurrens. På bygget jobbar 64 polacker och 35 svenskar. Svenskarna oroar sig och klagar på kommunikationsproblem, dålig planering och en rörig organisation. Den största oron gäller framtiden, hur skall det gå med lagsammanhållningen när man talar olika språk?

Det enda sättet att ge facklig information är enligt Byggnads att göra det på fritiden.

Byggnads påpekar även svårigheten i kommunikation och samarbete. Den polska arbetskraften är till exempel inte med på skyddsronder. Polackerna uttrycker visst intresse att gå med i facket men vågar inte framträda med sina riktiga namn. De säger bland annat att de gärna är med på möten ifall Byggnads kan skaffa fram en tolk. De har själva läst sig till att det svenska byggfacket är starkt och att man kanske skulle bli medlem men argumenterar samtidigt att de ändå inte ska vara i Sverige så länge så det kanske är onödigt.

Alla arbetar tvåskift med avbrott bara någon enstaka timme per natt, från början jobbade alla tillsammans men språkbarriären ledde till att arbetslagen delades upp i språkgrupper.

Polackerna är snickare, armerare, betongarbetare samt kranförare. Enligt företaget fanns inte dessa kompetenser i tillräckligt hög utsträckning i Sverige. De svenska arbetarna är kritiska till detta påstående då det tidigare aldrig varit några problem att rekrytera svensk arbetskraft. Svenska arbetarna är även tveksamma till om alla polackerna faktiskt har yrkesbevis, många av dem har fått jobbet genom att svara på en tidningsannons som polska NCC satte in. Byggnads lokalavdelning vet inte vilka som faktiskt har yrkesbevis förutom kranförarna som har fått visa papper på sin kompetens (Christensen, N. 2005. 20 jan).

Här visas hur identitetsaxeln blir påverkad av yttre krafter trots att arbetarna inte stannar tillräckligt länge för att konventionellt sett påverka densamma. Den polska arbetskraften är i Sverige på ett kortare uppdrag men trots detta uttrycker de svenska arbetarna en oro för framtiden. Att denna oro finns är då de ser att det är en förändring på väg mot deras arbetskultur om inrest arbetskraft blir ett vanligt inslag i vardagen. De svenska arbetarna börjar även misstänkliggöra polackerna på ett sätt som att de är sämre arbetare än svenskarna.

Arbetarna själva tror att det är den låga lönen som lockar företaget att anställa polackerna, 109kr i timmen. Polackerna tjänar 46 kr mindre i timmen än sina svenska kolleger. För att

hitta lika nivåer på svensk arbetsmarknad får man gå tillbaka 10 år i tiden. Snickaren Lars Magnusson tror inte på teorin att de utländska byggnadsarbetarnas löner kommer nå svensk nivå i framtiden. Istället tror Magnusson på en utjämning i att svenska löner kommer sjunka medans den migrerande arbetskraftens kommer att öka något (Christensen, N. 2005. 20 jan).

Dynamisk kapitalism förklarar hur arbetstagare utnyttjas av sina arbetsgivare till att utföra arbetet till sämre lön och villkor än vad de har rätt till. Arbetsgivaren utnyttjar den dåliga socioekonomiska bakgrunden för att pressa sina arbetare till att acceptera dessa villkor med hotet om att annars skickas tillbaka hem utan att ha tjänat några pengar alls.

Två arbetare från Lettland fick sparken från sin lettiska arbetsgivare då de valde att gå med i det svenska facket. För att få jobbet i Sverige var de tvungna att registrera sig som enskilt företag i hemlandet och blev sedan lovade en lön på 90 kr i timmen som delades ut i kontanter är de behövde pengar. Företaget sa sig även betala för skatter och avgifter i Lettland men det visade sig bara vara en bluff. Arbetarna får jobben genom kontakter eller tidningsannonser i Lettland och åker sedan på uppdrag till Sverige där de bor trångt med andra arbetare. Det pratas en del på båtarna över om osäkerheten att jobba för dessa firmor med en rädsla över att betalning ska utebli eller att det ska vara otrygga anställningar men pengarna överväger rädslan. Enligt de två i intervjun är det enda sättet att komma undan utnyttjandet av arbetskraften är att starta ett fack i Lettland för att på det sättet styra upp arbetsmarknaden (Dahlkvist, I. 2005. 11aug).

Detta är ett tydligt exempel på hur integration är nödvändigt inom EU:s fria rörlighet samt en överstatlig kontroll av arbetsmarknader. Med ett djupare samarbete mellan facken internationellt skulle det kunna sätta press på företagen som vill utnyttja sin utstationerade arbetskraft samt att krav skulle kunna ställas på att tolkar ska finnas att tillgå för att kunna konversera med densamma.

NCC i Småland valde i slutet av maj att byta ut hela den svenska delen av arbetsstyrkan på ett bygge utanför Jönköping mot polsk arbetskraft från det egna dotterbolaget NCC Polska. Enligt NCC var bytet tack vare att Byggnads lokalavdelning ställde orimliga lönekrav men enligt Byggnads var det planerat redan från början att testa hur mycket NCC kunde dumpa lönerna utan att få några problem. NCC utlovade de svenska byggnadsarbetarna en månadslön på 58 000 kr men facket som hörde med norska kolleger ansåg att de ville ha en timlön på 180 kr och med en månadsarbetstid på 250 timmar skulle detta komma upp i 60

000. Företrädaren för NCC hävdar att byggnads såg den första siffran och trodde att de kunde kräva vad de ville men facket ansåg att de inte krävde mer än vad som behövdes. Enligt arbetare på bygget har NCC hela bygget sysslat med ful-spel som att förlänga visstidsanställning sista dagarna, flyttat runt arbetskraft för att sänka ackordslöner och liknande. Ytterligare fog för att NCC aldrig hade tänkt gå med på de svenska arbetarnas krav var att en polsk arbetare som intervjuas blev lovad jobbet redan innan striden om lönerna inleddes. Olle Ehrlén som var VD för NCC ansåg snarare att facket bedriver utpressning och själva prissätter sig själva till arbetsbrist, han menar istället att han bara gör sin plikt mot ett fackförbund som sysslar med utpressning mot arbetsgivare. Arbetare som blev av med sina anställningar tack vare denna strid pekar på att polackerna inte betalar skatt i Sverige och svenskarna nu får gå på A-kassa och detta blir en dubbel smäll för det svenska samhället. För det första tappas det stora skatteintäkter samtidigt som höga belopp får betalas ut i A-kassa och liknande (Byggnadsarbetare, U.F. 2005 11 Aug). Vi vill införa ett krav på att utländska företag ska börja använda sig av svenska banker för löneinsättningar till sina anställda för att på så sätt säkerställa att de faktiskt får de löner de har rätt till. Facket har därav inlett ett samarbete med FöreningsSparbanken, detta efter att det framkommit att många som får sin lön utställd i hemlandet inte kunnat visa på vilka löner de har fått samt att vi fått veta att det har varit fusk med löner. Genom att tvinga dem att använda sig av en svensk bank minskas denna risk till fusk radikalt (Byggnadsarbetaren. U.F. 2005. 16 nov).

Ytterligare visar detta även på hur Zoldbergs (1999) antagande om att arbetsgivare gärna anställer migranter och uppmuntrar till migration för att sänka löner. Det är ett tydligt exempel på detta i fallet med arbetet i Jönköping där de svenska arbetarna fick avbryta sitt arbete till förmån för polsk arbetskraft.

4.5 Lex Laval

2004 vann ett lettiskt företag en offentlig upphandling på en skolreovering på Vaxholm utanför Stockholm. Företaget hette Laval un partneri och byggnationen i Vaxholm fick långtgående konsekvenser inte bara för byggbranschen men för facklig verksamhet i Sverige och resten av EU. När arbetarna fick jobbet på plats i Riga fick de skriva under ett kontrakt som visade på en arbetstid på 40 timmar i veckan och en månadslön på 13 700kr. Samtidigt som arbetarna skrev på kontraktet sa arbetsgivaren att detta kontrakt inte betydde någonting utan det var bara för syns skulle för svenska myndigheter och fack. Arbetaren som byggnadsintervjuar säger att han fick som högst 35 kronor i timmen och då var han en av de bäst

betalda, grovarbetare kunde tjäna så lite som 20 kronor. Arbetstiden stämde inte heller med kontraktet, istället för 40 timmars veckor blev det 6 dagars arbetsvecka på närmare 56 timmar. Boendet som företaget skulle stå för innebar att de bodde 30 personer i en fyra och fick dela på en toalett och två duschar. Arbetaren är besviken på Laval men tycker ändå inte att svenska facket gjorde rätt som satte företaget i blockad. Han tycker att om reglerna ser ut som de gör så borde facket bara acceptera att det finns människor som vill jobba för sådan låg lön – ”Det är omöjligt att det här lilla företaget kan sänka lönerna för alla svenskar” (Sjöholm, J. 2005. feb).

När uppgifter kom till byggnads som visade på den verkliga arbetssituationen försatte facket bygget i blockad. En blockad innebär att man fysiskt gick in och stoppade allt arbete på platsen genom att inte släppa in vare sig material eller arbetare till platsen. Lettlands regering försökte vädja till den svenska regeringen om att stoppa facket från vad de ansåg vara en olaglig blockad men Sverige valde istället att stödja byggnads och sa att facket stred enligt gällande lagar. Lettland hävdade att den enda anledningen till att det förekom strid om arbetet var en fråga om nationalitet och ingenting om arbetsregler. Fack och intresseföreningar i Lettland uppmanade då befolkningen i hemlandet att införa en bojkott mot svenska tjänster och varor. Lettland valde även att söka stöd hos EU kommissionen för att försöka få denne att stoppa vad de ansåg vara en rasistisk attack mot letter. Svenska arbetsdomstolen dömde till byggnads fördel men domen blev överklagad av Laval till Högsta domstolen men där blev det återigen vinst för byggnads. Lettland valde då att ta upp fallet i Europadomstolen eftersom de ansåg att Sverige bröt mot europeisk lag med blockaden. Trots att EU lag stipulerar att utstationerings avtalet kräver att arbetare ska ha minimum av legal standard i värdlandet var det inte klart om svenskt kollektivavtal var just detta eller om det är till en högre standard. Vid tidpunkten för domen som gick i Lavals favör hade företaget lämnat alla arbeten i Sverige och gått i konkurs. Byggnads blev skadeståndsskyldiga samt fick betala flera miljoner i rättegångskostnader (Donaghey, J & Teague, P. 2006).

För att komma runt detta problem och stoppat det innan det gick så pass långt hade varit om det fanns ett överstatligt kontrollorgan som kunde samlat anställningsavtal samt kontroll av att dessa avtal följdes. Det framkommer även i intervjun med den lettiske arbetaren att det finns skillnader i identitetsaxeln som påverkar hur arbetare ser på problem på arbetsplatsen. Detta uttrycks i hur arbetaren inte kan förstå motståndet mot deras plats på den svenska arbetsmarknaden med argumentet att de inte kan förstå hur ett så litet företag kan påverka den svenska byggkulturen. Men detta lilla företag är inte det övergripande problemet från den svenska sidan utan de ser istället ett system där många små företag kommer in och därmed

hotar den svenska arbetskulturen.

Efterspelet i Sverige blev en revidering av lagen som skapade lagen Lex Laval denna lag tog bort möjligheten för facket att ta till stridsåtgärder mot företag om de kunde visa på papper att de följde någon form av kollektivavtal. Företagen behövde inte skriva under kollektivavtal men de måste följa vissa minimikrav ändå. Avtalet var inte heller tvunget att skrivas på alla anställda utan kunde tecknas individuellt (Sjödén, E. 2020).

I början av 2017 lades ett nytt lagförslag fram som i princip rev upp lex Laval lagen, den nya lagen ger företag rätt att åter igen starta stridsåtgärder samt kräva att företag ska leva upp till svenska villkor. Då Sverige inte har någon grundlagsstadgad minimilön och facket inte har många rättigheter när det gäller att kontrollera villkor på utstationerad arbetskraft, gör att det har kunnat vara en snedvriden konkurrens på arbetsmarknaden. En viktig del i den nya lagen är att även då företag säger sig uppnå minimikrav enligt svenskt kollektivavtal kommer facken nu trots det kunna kräva att avtal skrivs. Vill inte företaget skriva avtal har facket rätt att ta till stridsåtgärder så som blockader (Byggnadsfacket, U.F. 2017. 17feb).

Laval är ett tydligt exempel på Zolbergs (1999) teori angående hur det dynamiskt kapitalistiska systemet krockar med den fackliga verksamheten. Vaxholms kommun sålde sitt uppdrag på den offentliga upphandlingen vilket Laval vann helt lagligt. Sedan kommer det fram att Laval inte följer svenska avtal och detta går emot hur den svenska modellen fungerar. Det skönjs även hur den kulturella inbäddningen kommer fram i hur arbetarna anser att de svenska arbetarna bara ska acceptera hur läget ser ut nu då Laval de facto inte har gjort något fel enligt internationella regler. Lettisk arbetskraft är inte vana vid att det går att utmana chefer eller högre uppsatta människor utan accepterar vad dom blir utsatta för att göra. Svensk arbetskraft är upplärda i att chefer och system går att utmana utan konsekvenser för det egna arbetet eller fritid.

Med en högre grad av integration skulle problemet kunnat lösas på mer fredligt sätt genom förhandling via facken från båda sidor. Neofunktionalismen skulle kunna ge en överstatlig förhandlings institution där detta problem skulle kunnat lösas utan blockader och rättegångar. Det skulle gjort processen kortare och billigare för båda parter.

Det kan vara därför företaget i första hand lyckades vinna den offentliga upphandlingen då de kunde räkna på lägre löner och avgifter. Enligt den dynamiskt ekonomiska teorin är detta helt att vänta och till viss del även välkommet.

5. Slutsatser

Dispositionen av slutsatserna är att först så repeteras frågan från syftet och därefter kommer ett uttömmande svar på sagda fråga. Sist i kapitlet lämnas även en fråga för framtida forskning.

Blev byggnadsfacket tvungna att ändra sitt arbetssätt gentemot den migrerande arbetskraften efter medlemskapet i EU?

Byggnads försökte från början att jobba på samma sätt som de alltid gjort efter medlemskapet, men fick ett rejält bakslag i och med Laval fallet och slutade efter det helt med sina stridsåtgärder vid konflikt. Laval fallet gjorde att det utgick höga böter och kostnader för facket att ta upp strid med utländska företag och därav valde de att inte ta till strid för det skulle kosta mer än det skulle hjälpa. Den svenska Lex Laval gjorde även att det var svårt för byggnads att hålla koll på hur företagen skötte sig och de hade inte heller någon rätt att själva inspektera.

Ändras rapporteringen av den migrerande arbetskraften något från innan medlemskapet efter att Sverige gick med i unionen?

Migrantarbetare har varit en central del i hur EU har behandlats i tidskriften byggnads även innan Sverige gick med. Det finns dock en tydlig brytpunkt i hur rapporteringen av dessa migranter behandlas i tidningen innan och efter medlemskapet. I de tidigaste årens tidningar rapporteras migranterna oftast som irreguljär arbetskraft som jobbar olagligt i Sverige och endast är här för att ta jobben från svenskarna. Efter tillträdet i EU finns det fortfarande motstånd mot migrantarbetare men istället för att kalla det irreguljär anmärks det istället på arbetsvillkor samt försämring av villkor för de svenska arbetarna. Största delen artiklar som behandlar tanken på EU och en integrerad arbetsmarknad är överlag positiva till unionen men samtidigt är de flesta artiklar om immigrerad arbetskraft negativ. Det förekommer en form av dualitet inom vad de önskar att unionen bör vara och denna vision krockar med problem som de facto uppstår. Även då migranter oftast är här på korta uppdrag så är det enligt byggnads ett hot mot den svenska byggnadskulturen även om de inte skriver ut det i klartext. En analys ger dock intrycket av en rädsla över att identitesaxeln är hotad av dessa tillfälliga migranter och deras inverkan på den svenska marknaden.

Genomgående i tidningen Byggnadsarbetaren väljer journalisterna hur de väljer att rapportera och porträttera den migrerande arbetskraften. Detta leder till att de skapar en moralisk

värdering som de sprider till sina läsare och kan även leda till en förändring i verklighetsomdöme för dessa läsare. Bilden som målas upp av Byggnadsarbetaren är före EU tillträdet att det kommer migrerande arbetskraft från öst och tar de svenska jobben och utför dessa billigt och dåligt. När Sverige sedan kommer med i EU vilket de har kampanjat för så vänder de åsikten till att det istället är synd om den migrerande arbetskraften som inte får jobba för samma villkor som sina svenska kollegor. Det blir alltså en skiftning i rapportering från närmast kriminell som är här för att förstöra arbetsmarknaden till den utnyttjade arbetaren som det är synd om.

Fackets internationella arbete med att starta samarbeten med andra europeiska fackförbund kommer i fall de lyckas skapa en överstatlighet i den neofunktionalistiska andan. Syftet de har med sin internationella strävan är att skapa gemensamma arbetsregler samt miniminivåer för både lön och arbetsvillkor. Lyckas detta samarbete kommer de kunna skapa en grundnivå internationellt för vad som ska gälla inom hela unionen. Detta kräver dock att det skapas ett överstatligt internationellt kontrollorgan där facken är styrande eller som minst vägledande.

Framtida forskningsfråga:

Sedan Laval revs upp har det gått allt för kort tid för att hitintills se några direkta effekter av eliminerandet. Rapporter efter att domen tagits bort pekar på att Byggnads åter kommer börja ta till stridsåtgärder mot företag som de anser bryta mot svenska föreskrifter och lagar. För framtiden är detta något som borde undersökas och möjligtvis genom att undersöka hur det såg ut innan EU tillträdet med fortsättning efter Laval domen för att sedan jämföra med hur situationen ser ut efter att lex Laval rivits upp.

Referenslista

Bigo, D. (2009). Immigration controls and free movement in Europe. *International review of the red cross*, 91 (875), 579-591. <https://doi.org/10.1017/S1816383109990385>

Boréus, K., & Bergström, G. (2018). Textens mening och makt : Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys (Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan ed.).

Byggnadsfacket (2017) *Lex Laval rivs upp*. Hämtad 2020-12-22, från <https://www.byggnadsarbetaren.se/lex-laval-rivs-upp/>

Donaghey, J., Teague, P. (2006)- The free movement of workers and social Europe: Maintaining the European ideal. *Industrial Relations Journal*, 37 (6), 652-666. <https://doi.org/10.1111/j.1468.2338.2006.00426.x>

Hirschman, C., Kasinitz, P & Dewind, J. (1999). *The handbook of international migration: The American experience*. Russel Sage Foundation

Krings, T. (2009). A race to the bottom? Trade unions, EU enlargement and the free movement of labour. *European journal of industrial relations*, 21.

Likic-BrBoric, B. Slavnic, Z & Woolfson, C. (2013). *Labour migration and informalisation: East meets west*.

Maastrichtfördraget. 1992:191/62

Newsome, A. N. (2015) *Fair-weather Friends? Explaining labor union support for immigrants in western Europe* (Berkeley studies in political science [Doktorsavhandling, University of Berkeley] Archive: ProQuest Dissertations & Theses Global. (2043901615). Hämtad från <https://www-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/dissertations-theses/fair-weather-friends-explainin-g-labor-union/docview/2043901615/se-2?accountid=11162>

Sandholtz, W & Sweet, A. S. (2012). *Neo-Functionalism and Supranational governance*. Oxford university press. <http://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199546282.013.0002>

Sjödin, E. (2020). The latest revision of lex laval in Sweden. *International centre for trade union rights*

Zolberg, A. (1999). The politics of immigration Policy: An externalist perspective. *American behavioral scientist*, 42(9), 1276-1279. doi: 10.1177/00027649921955056

<https://lagen.nu/2016:1145> hämtad 20-12-18

Tidskrifter:

Fransson, Margitte (1993, okt) ”Bra arbetsmiljö möjlig i EG”. *Byggnadsarbetaren*, s. 13

Dahlkvist, Ingemar (1994, 1 sep) ”Byggnads sa ja till EU”. *Byggnadsarbetaren*. s. 2

Byggnadsarbetaren U.F (1994, 15 aug) ”Medlemskap i EU byggfackens ståndpunkter”. *Byggnadsarbetaren*. egen bilaga

Byggnadsindustrin U.F (1994)

Tore, Kjell (1995, 1 sep). "Istället för ja eller nej". *Byggnadsarbetaren*. s. 5

Byggnadsarbetaren U.F (1995, 15 sep). "Ingen titel". *Byggnadsarbetaren*. s. 18

Connheim, Katarina (2000, 13 april) "Facket stoppar fifflare i Norden". *Byggnadsarbetaren*. s. 4

Connheim, Katarina (2000, 19 okt) "Walesa har svikit de polska byggarbetarna".
Byggnadsarbetaren. s. 20-21

Connheim, Katarina (2000, 19 okt). "matrast på jordgolv bland hö och katter".
Byggnadsarbetaren. s. 39

Christensen, Nina (2005, 20 jan) "Räknas inte vi som jobbar". *Byggnadsarbetaren*. s. 15

Ingemar, Dahlkvist (2005, 11 aug) "Fick sparken när de kontaktade facket".
Byggnadsarbetaren. s. 7

Byggnadsarbetaren U.F. (2005, 11 aug) "Ingen titel". *Byggnadsarbetaren*. s. 20

Byggnadsarbetaren. U.F. (2005, 16 nov) "Bank kan säkra lön för gästarbetare".
Byggnadsarbetaren. s. 30

